Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 20 stycznia 2022 r.*

Odwołanie – Pomoc państwa – Pomoc na rzecz portów lotniczych i przedsiębiorstw lotniczych – Decyzja uznająca środki na rzecz portu lotniczego Frankfurt-Hahn za pomoc państwa zgodną z rynkiem wewnętrznym i stwierdzająca brak pomocy państwa na rzecz przedsiębiorstw lotniczych korzystających z tego portu lotniczego – Niedopuszczalność skargi o stwierdzenie nieważności – Artykuł 263 akapit czwarty TFUE – Osoba fizyczna lub prawna, której sporna decyzja nie dotyczy bezpośrednio i indywidualnie – Skuteczna ochrona sądowa

W sprawie C-594/19 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 2 sierpnia 2019 r.,

Deutsche Lufthansa AG, z siedzibą w Kolonii (Niemcy), którą reprezentował A. Martin-Ehlers, Rechtsanwalt,

strona wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania były:

Komisja Europejska, którą reprezentowali T. Maxian Rusche oraz S. Noë, w charakterze pełnomocników,

strona pozwana w pierwszej instancji,

Land Rheinland-Pfalz, który reprezentował C. Koenig, profesor,

interwenient w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: K. Jürimäe, prezes trzeciej izby, pełniąca obowiązki prezesa czwartej izby, S. Rodin (sprawozdawca) i N. Piçarra, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: niemiecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Deutsche Lufthansa AG żąda w odwołaniu uchylenia postanowienia Sądu Unii Europejskiej z dnia 17 maja 2019 r., Deutsche Lufthansa/Komisja (T-764/15, niepublikowanego, zwanego dalej „zaskarżonym postanowieniem", EU:T:2019:349), w którym sąd ten odrzucił jako niedopuszczalną złożoną przez nią skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji (UE) 2016/788 z dnia 1 października 2014 r. w sprawie pomocy państwa SA.32833 (11/C) (ex 11/NN) wdrożonej przez Niemcy w odniesieniu do mechanizmów finansowania portu lotniczego Frankfurt-Hahn wdrożonych w latach 2009–2011 (Dz.U. 2016, L 134, s. 1, zwanej dalej „sporną decyzją").

Okoliczności leżące u podstaw sporu i sporna decyzja

2 Okoliczności powstania sporu zostały przedstawione przez Sąd w zaskarżonym postanowieniu w następujący sposób:

„1. Skarżąca, [Deutsche Lufthansa], jest przedsiębiorstwem lotniczym z siedzibą w Niemczech, którego główną działalność stanowi przewóz pasażerów. Jej pierwszy podstawowy port lotniczy to Frankfurt nad Menem (Niemcy).

2. Ryanair jest irlandzkim niskokosztowym przedsiębiorstwem lotniczym korzystającym z infrastruktury portu lotniczego Frankfurt-Hahn (Niemcy).

3. Port lotniczy Frankfurt-Hahn znajduje się na terytorium kraju związkowego Nadrenia-Palatynat (Niemcy) około 120 km od miasta Frankfurt nad Menem i około 115 km od portu lotniczego Frankfurt nad Menem. Do 1992 r. teren, na którym położone jest port lotniczy Frankfurt-Hahn, stanowił bazę wojskową. Baza ta została następnie przekształcona w cywilny port lotniczy.

4. Od dnia 1 stycznia 1998 r. eksploatacja portu lotniczego Frankfurt-Hahn została powierzona Flughafen Frankfurt Hahn GmbH (zwanej dalej »spółką FFHG«), której kapitał zakładowy należał, po pierwsze, do Flughafen Frankfurt/Main GmbH, podmiotu zarządzającego portem lotniczym Frankfurt nad Menem, jako większościowego udziałowca, a po drugie, do kraju związkowego Nadrenia-Palatynat […]. W dniu 31 grudnia 2008 r. Flughafen Frankfurt/Main sprzedał wszystkie udziały w kapitale zakładowym spółki FFHG krajowi Nadrenia-Palatynat, który do 2017 r. posiadał większościowy udział wynoszący 82,5%, a pozostałe 17,5% należało do kraju związkowego Hesja (Niemcy), który wszedł do kapitału zakładowego spółki FFHG w 2002 r.

5. Od dnia 19 lutego 2009 r. spółka FFHG jest częścią puli środków pieniężnych kraju związkowego Nadrenia-Palatynat. Owa pula stanowi system, którego celem jest optymalizacja wykorzystania płynności w ramach różnych holdingów, fundacji i przedsiębiorstw publicznych tego kraju związkowego. Na podstawie tego udziału w kapitale zakładowym spółka FFHG skorzystała z linii kredytowej w wysokości 45 mln EUR. Jest to pierwszy środek badany w [spornej] decyzji.

6. W 2009 r. spółka FFHG uzyskała również pięć pożyczek od Investitions und Strukturbank Land Rheinland-Pfalz (zwanego dalej »ISB«). Jest to drugi środek badany w [spornej] decyzji.

7. Wreszcie, pożyczki udzielone przez ISB zostały w 100% gwarantowane przez kraj związkowy Nadrenia-Palatynat. Jest to trzeci środek badany w [spornej] decyzji.

8. Pismem z dnia 17 czerwca 2008 r. Komisja powiadomiła Republikę Federalną Niemiec o wydaniu decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego przewidzianego w art. 108 ust. 2 TFUE odnośnie do pomocy państwa dotyczącej finansowania spółki FFHG i jej stosunków z Ryanairem. Sprawa ta została zarejestrowana pod sygnaturą SA.21121 i dotyczyła dwunastu środków, w tym siedem środków na rzecz spółki FFHG i pięć, które dotyczyły Ryanaira oraz częściowo innych przedsiębiorstw lotniczych (zwanego dalej »postępowaniem Hahn I«). Postępowanie to doprowadziło do wydania decyzji Komisji (UE) 2016/789 z dnia 1 października 2014 r. w sprawie pomocy państwa SA.21121 (C 29/08) (ex NN 54/07) wdrożonej przez Niemcy dotyczącej finansowania portu lotniczego Frankfurt-Hahn oraz stosunków finansowych między tym portem lotniczym a Ryanairem (Dz.U. 2016, L 134, s. 46, zwanej dalej »decyzją Hahn I«). Decyzja ta jest przedmiotem skargi Deutsche Lufthansa/Komisja, zarejestrowanej w sekretariacie Sądu pod sygnaturą T-492/15.

9. W międzyczasie pismem z dnia 13 lipca 2011 r. Komisja doręczyła Republice Federalnej Niemiec drugą decyzję o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego w sprawie domniemanej pomocy państwa na rzecz portu lotniczego Frankfurt-Hahn, polegającej na trzech środkach wymienionych w pkt 5–7 powyżej (zwanych dalej »[spornymi] środkami«). Decyzja ta została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* w dniu 21 lipca 2012 r. (Dz.U. 2012, C 216, s. 1, zwana dalej »decyzją Hahn II«).

[Sporna decyzja]

10. W [spornej] decyzji Komisja uznała przede wszystkim, że stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, zgodną z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, po pierwsze, linia kredytowa udostępniana spółce FFHG z puli środków pieniężnych kraju związkowego Nadrenia-Palatynat, po drugie, przyznane przez ISB pożyczki nr 2 i 5, a po trzecie, gwarancja wydana przez kraj związkowy Nadrenia-Palatynat w celu pokrycia 100% pozostałego do spłaty salda pożyczek. Komisja uznała następnie, że przyznane przez ISB pożyczki nr 1, 3 i 4 nie stanowią pomocy państwa.

11. Poza decyzją Hahn I przytoczoną w pkt 8 powyżej i [sporną] decyzją Komisja wydała w dniu 31 lipca 2017 r. decyzję C(2017) 5289 w sprawie pomocy państwa SA.47969 wdrożonej przez Niemcy w odniesieniu do pomocy operacyjnej na rzecz portu lotniczego Frankfurt-Hahn (Dz.U. 2018, C 121, s. 9, zwaną dalej »decyzją Hahn III«). Decyzja ta jest przedmiotem skargi zarejestrowanej w sekretariacie Sądu pod sygnaturą T-218/18. Wreszcie, Komisja wszczęła postępowanie oparte na skardze złożonej przez skarżącą do Komisji w 2015 r.

i zarejestrowanej pod sygnaturą SA.43260 i której zakres wielokrotnie rozszerzano w celu objęcia nim czternastu innych środków na rzecz portu lotniczego Frankfurt-Hahn i Ryanaira (zwanej dalej »procedurą Hahn IV«)".

Postępowanie przed Sądem i zaskarżone postanowienie

3 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 29 grudnia 2015 r. wnosząca odwołanie wniosła skargę o stwierdzenie nieważności spornej decyzji.

4 W dniu 11 marca 2016 r. Komisja Europejska podniosła w odrębnym piśmie zarzut niedopuszczalności, w odniesieniu do którego w szczególności skarżąca przedstawiła swoje uwagi w dniu 31 maja tego samego roku.

5 Mimo że postanowieniem z dnia 5 września 2017 r. Sąd zdecydował o pozostawieniu zarzutu niedopuszczalności podniesionego przez Komisję do rozstrzygnięcia w wyroku, uznał on następnie, że został wystarczająco poinformowany w ramach wymiany pism procesowych, aby orzec w drodze postanowienia w przedmiocie tego zarzutu.

6 Podnosząc zarzut niedopuszczalności, Komisja, popierana przez kraj związkowy Nadrenia-Palatynat jako interwenienta w pierwszej instancji, zakwestionowała legitymację procesową wnoszącej odwołanie, ponieważ sporna decyzja nie dotyczyła jej ani bezpośrednio, ani indywidualnie w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE.

7 W zaskarżonym postanowieniu Sąd, stwierdziwszy, że wnosząca odwołanie nie była adresatem spornej decyzji, zbadał, czy posiada ona legitymację procesową ponieważ decyzja ta dotyczy jej bezpośrednio i indywidualnie w rozumieniu drugiej hipotezy przewidzianej w art. 263 akapit czwarty TFUE, albo ponieważ decyzja ta dotyczy jej bezpośrednio i stanowi akt regulacyjny, który nie wymaga środków wykonawczych w rozumieniu trzeciej hipotezy przewidzianej w tym postanowieniu.

8 Badanie to zostało przeprowadzone kolejno, po pierwsze, w odniesieniu do legitymacji procesowej na podstawie drugiej hipotezy art. 263 akapit czwarty TFUE, w pkt 85–145 zaskarżonego postanowienia, a po drugie, w odniesieniu do legitymacji procesowej na podstawie trzeciej hipotezy przewidzianej w tym postanowieniu, w pkt 146–150 tego postanowienia.

9 W tym celu Sąd zbadał w pierwszej kolejności, czy sporna decyzja dotyczy wnoszącej odwołanie indywidualnie w rozumieniu art. 263 akapit czwarty drugi człon zdania TFUE.

10 W tym kontekście Sąd na wstępie stwierdził w pkt 95 zaskarżonego postanowienia, że w świetle argumentacji wnoszącej odwołanie należało zbadać, czy sporna decyzja dotyczy jej indywidualnie, bez dokonania rozróżnienia między rozpatrywanymi środkami.

11 W tym względzie Sąd, po pierwsze, w pkt 96–109 zaskarżonego postanowienia zbadał, czy sytuacja wnoszącej odwołanie mogła, mimo że wszczęto formalne postępowanie wyjaśniające w niniejszej sprawie, zostać zrównana z sytuacją zainteresowanej strony, która wnosi o stwierdzenie nieważności decyzji wydanej bez formalnego postępowania wyjaśniającego. W pkt 110 tego postanowienia Sąd orzekł, że tak nie jest i że nie wystarczy, by powołała się ona

na swój status zainteresowanej strony trzeciej jako przedsiębiorstwo konkurujące z Ryanairem, na które zostały przeniesione sporne środki, aby uzasadnić dopuszczalność jej skargi o stwierdzenie nieważności.

12 Po drugie, Sąd zbadał argumentację wnoszącej odwołanie opartą na fakcie, że sporna decyzja wydana po zakończeniu formalnego postępowania wyjaśniającego dotyczy jej indywidualnie, i uznał, w szczególności w pkt 142 zaskarżonego postanowienia, że wnosząca odwołanie nie wskazała we właściwy sposób powodów, dla których sporna decyzja mogła naruszyć jej uzasadnione interesy, wpływając w istotny sposób na jej pozycję na rynku właściwym. W konsekwencji Sąd orzekł w pkt 144 tego postanowienia, że wnosząca odwołanie nie wykazała, w szczególności w świetle stosunku konkurencji z przedsiębiorstwem będącym beneficjentem rozpatrywanych środków, że sporna decyzja dotyczy jej indywidualnie w rozumieniu art. 263 akapit czwarty drugi człon zdania TFUE.

13 Badając zatem w drugiej kolejności, czy skarga była dopuszczalna na podstawie art. 263 akapit czwarty trzeci człon zdania TFUE, Sąd stwierdził w pkt 150 zaskarżonego postanowienia, że rozpatrywane środki nie zostały przyznane na podstawie systemu pomocy, a zatem miały indywidualny charakter. Sąd wywiódł stąd, że spornej decyzji nie można zakwalifikować jako „aktu regulacyjnego" w rozumieniu tego przepisu i że wnosząca odwołanie nie była uprawniona do jej podważenia na tej podstawie.

14 W konsekwencji Sąd odrzucił skargę jako niedopuszczalną.

Żądania stron i postępowanie przed Trybunałem

15 Wnosząca odwołanie wnosi do Trybunału o:

– uchylenie zaskarżonego postanowienia;

– uwzględnienie żądań przedstawionych w pierwszej instancji i stwierdzenie nieważności spornej decyzji;

– posiłkowo, przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania; oraz

– obciążenie Komisji kosztami postępowania.

16 Komisja i kraj związkowy Nadrenia-Palatynat wnoszą do Trybunału o:

– oddalenie odwołania i

– obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania

17 Wnosząca odwołanie podnosi na jego poparcie sześć zarzutów. Zarzut pierwszy, który oparty jest na istnieniu uchybienia proceduralnego, na naruszeniu art. 263 akapit czwarty TFUE i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą") w zakresie, w jakim Sąd powołał się na decyzję o wszczęciu postępowania Hahn IV w celu uzasadnienia zaskarżonego postanowienia bez uprzedniego wysłuchania wnoszącej odwołanie odnośnie do tej kwestii.

Zarzut drugi oparty jest na oczywistym błędzie w ocenie i na naruszeniu art. 263 akapit czwarty TFUE, a także na naruszeniu obowiązku uzasadnienia w odniesieniu do systemów pomocy. Zarzut trzeci oparty jest na naruszeniu art. 263 akapit czwarty TFUE, art. 47 i 41 karty, gwarancji proceduralnych oraz na oczywistym błędzie w ocenie, ponieważ Sąd nie skorzystał z „pierwszej alternatywy" wynikającej z wyroku z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja (C-33/14 P, EU:C:2015:609). Zarzut czwarty oparty jest na naruszeniu art. 263 akapit czwarty TFUE ze względu na błędne zastosowanie materialnych przesłanek „drugiej alternatywy" wynikającej z tego orzecznictwa. Zarzut piąty oparty jest na naruszeniu art. 263 akapit czwarty TFUE, zasad skutecznej ochrony sądowej i równości broni, a także na wystąpieniu oczywistego błędu w ocenie w zakresie, w jakim Sąd zastosował zbyt surowe kryteria w odniesieniu do dowodu istotnego naruszenia jej pozycji na rozpatrywanym rynku. Zarzut szósty oparty jest na oczywistym błędzie w ocenie polegającym na uznaniu przez Sąd, że środki będące przedmiotem spornej decyzji nie naruszają w istotny sposób jej pozycji na rozpatrywanym rynku.

W przedmiocie zarzutów pierwszego i trzeciego, opartych na naruszeniu prawa i na naruszeniu uprawnień procesowych wnoszącej odwołanie ze względu na to, że Sąd nie zbadał kwestii, czy sporna decyzja dotyczyła jej indywidualnie w świetle kryterium związanego z ochroną uprawnień procesowych zainteresowanej strony w postępowaniu administracyjnym przed Komisją

Argumentacja stron

18 W zarzutach pierwszym i trzecim, które dotyczą pkt 96–110 oraz pkt 112 i nast. zaskarżonego postanowienia i które należy zbadać łącznie, wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi w istocie naruszenie prawa ze względu na to, że Sąd nie zbadał, czy sporna decyzja dotyczy jej „indywidualnie" w rozumieniu drugiego przypadku, o którym mowa w art. 263 akapit czwarty TFUE, w świetle kryterium związanego z ochroną praw procesowych zainteresowanej strony w postępowaniu administracyjnym przed Komisją.

19 W zarzucie pierwszym wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi w istocie naruszenie prawa poprzez uznanie w pkt 101–110 zaskarżonego postanowienia, że skarga jest niedopuszczalna ze względu na to, iż Komisja zbadała w międzyczasie sporne środki w decyzji o wszczęciu postępowania Hahn IV. Po pierwsze, ocena ta jest zarówno w świetle okoliczności faktycznych, jak z prawnego punktu widzenia nieprawidłowa, a po drugie, biorąc pod uwagę tę decyzję, która jest niepełna i została opublikowana dopiero na krótko przed wydaniem zaskarżonego postanowienia, Sąd naruszył, poza art. 263 akapit czwarty TFUE, art. 47 karty i prawo wnoszącej odwołanie do bycia wysłuchaną.

20 Komisja i kraj związkowy Nadrenia-Palatynat są zdania, że należy oddalić tę argumentację jako bezskuteczną, a w każdym razie bezpodstawną.

21 W zarzucie trzecim wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi w szczególności, że w pkt 112 i następnych zaskarżonego postanowienia zbadał, czy sporna decyzja „dotyczy jej indywidualnie" w rozumieniu drugiej hipotezy normy wyrażonej w art. 263 akapit czwarty TFUE, nie w świetle tego, co jak twierdzi wnosząca odwołanie, stanowi „pierwszą alternatywę" orzecznictwa wynikającego z wyroku z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja (C-33/14 P, EU:C:2015:609), dotyczącego ochrony praw procesowych zainteresowanej strony w postępowaniu administracyjnym przed Komisją, ale w świetle, jak twierdzi, „drugiej

alternatywy" wynikającej z tego orzecznictwa, dotyczącej istotnego naruszenia przez zaskarżony środek pozycji, jaką zajmuje ta strona postępowania na rynku. W tym względzie w pkt 96–110 tego postanowienia Sąd niesłusznie oddalił jej argumenty zarzucające Komisji, że nie przeprowadziła formalnego postępowania wyjaśniającego zgodnie z prawem, ponieważ nie uwzględniła istotnych okoliczności faktycznych. Tymczasem w niniejszej sprawie chodzi o szczególną sytuację, w której Komisja w sposób oczywisty odmówiła uwzględnienia okoliczności faktycznych, co do których wnosząca odwołanie jako strona postępowania przedstawiła dowód i które mają decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu. Postępując w ten sposób, Komisja naruszyła prawa proceduralne wnosząca odwołanie w sposób arbitralny.

22 Ściślej rzecz ujmując, wnosząca odwołanie podnosi w drodze pierwszej części tego zarzutu, że postępowanie znajdujące się u podstaw niniejszego postępowania reguluje rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. [108 TFUE] (Dz.U. 1999, L 83, s. 1) i że powinna była zostać zakwalifikowana jako „zainteresowana strona" w rozumieniu art. 1 lit. h) tego rozporządzenia, co otwierałoby jej prawo do bycia wysłuchanym zgodnie z art. 108 ust. 2 TFUE oraz prawa przewidziane w art. 20 tego rozporządzenia. W konsekwencji zgodnie z tym, co orzekł Trybunał w pkt 22 i 23 wyroku z dnia 28 stycznia 1986 r., Cofaz i in./Komisja (169/84, EU:C:1986:42), rozpatrywanych w świetle art. 47 karty, wnosząca odwołanie powinna mieć możliwość wniesienia skargi w celu ochrony swoich interesów. Prawa procesowe wnosząca odwołanie polegają w szczególności na uwzględnieniu i zbadaniu przez Komisję wszystkich okoliczności faktycznych, które opisała i które mają decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu, w kontekście, w jaki się wpisują.

23 W części drugiej zarzutu trzeciego wnosząca odwołanie podnosi, że – jak utrzymywała już przed Sądem – choć Komisja niewątpliwie wszczęła formalne postępowanie wyjaśniające w niniejszej sprawie, to postępowanie to nie było prowadzone prawidłowo i nie dotyczyło wszystkich okoliczności faktycznych w całości. Sąd nie zbadał ani tym bardziej nie uzasadnił, dlaczego sytuacja wnoszącej odwołanie nie jest porównywalna z sytuacją zainteresowanej strony żądającej stwierdzenia nieważności decyzji wydanej bez formalnego postępowania wyjaśniającego.

24 W części trzeciej zarzutu trzeciego wnosząca odwołanie utrzymuje, że Sąd naruszył ponadto zasadę dobrej administracji, zagwarantowaną w art. 41 karty, i nie wziął pod uwagę naruszenia tej zasady przez Komisję. Sąd nie wziął pod uwagę pewnych okoliczności, takich jak okoliczność, że decyzja Hahn I i sporna decyzja zostały wydane zaledwie pięć miesięcy po przedstawieniu przez wnoszącą odwołanie ostatnich uwag oraz że Komisja dyskryminowała wnoszącą odwołanie, nie uwzględniając okoliczności, które miały być szkodliwe dla spółki FFHG i Ryanaira. Ponadto Sąd nie wziął pod uwagę okoliczności, że Komisja nie uzasadniła powodów, dla których nie uwzględniła niektórych okoliczności faktycznych w ramach postępowania, które doprowadziło do wydania spornej decyzji, ani powodów, dla których środki dotyczące portu lotniczego Frankfurt-Hahn były przedmiotem kilku decyzji. W takiej sytuacji skarżąca powinna jednak dysponować środkiem odwoławczym w celu dochodzenia swoich praw procesowych.

25 W częściach czwartej i piątej zarzutu trzeciego wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd w pkt 105 zaskarżonego postanowienia błędnie wprowadził nowy wymóg dotyczący „całościowego scenariusza". Wymóg ten nie znajduje oparcia ani w prawie Unii, ani w orzecznictwie sądów Unii. Orzecznictwo to wymaga natomiast, aby Komisja zbadała transakcję handlową „jako całość", co oznacza, że powinna ona uwzględnić wszystkie istotne okoliczności. Tymczasem Komisja nie przeprowadziła takiego badania, mimo że wnosząca odwołanie wykazała i udowodniła w sposób wymagany prawem kontekst, w jaki wpisują się okoliczności faktyczne

analizowane przez Komisję. Ponadto obowiązek zbadania spoczywający na Komisji obejmuje w niniejszym przypadku co najmniej przeniesienie pomocy państwa dokonane przez spółkę FFHG na rzecz Ryanaira, czego Sąd nie sprawdził.

26 W części szóstej zarzutu trzeciego wnosząca odwołanie utrzymuje, że może kwestionować naruszenie swych praw procesowych jedynie w drodze skargi o stwierdzenie nieważności, ponieważ skarga na bezczynność nie jest w niniejszym przypadku właściwa lub dopuszczalna.

27 Wynika z tego, że do celów badania dopuszczalności skargi wniesionej przez konkurenta wnosząca odwołanie nie może być traktowana tak, jak gdyby Komisja prowadziła formalne postępowanie wyjaśniające.

28 Komisja, tak jak kraj związkowy Nadrenia Palatynat, stoi na stanowisku, że zarzut trzeci należy oddalić w całości jako bezzasadny. Zdaniem Komisji zarzut ten jest ponadto w części niedopuszczalny w zakresie, w jakim z jednej strony dotyczy ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd, a z drugiej strony zawiera argumenty, które nie zostały przedstawione w pierwszej instancji.

Ocena Trybunału

29 Na wstępie należy przypomnieć, że dopuszczalność skargi wniesionej przez osobę fizyczną lub prawną na akt, którego nie jest ona adresatem, jest na podstawie art. 263 akapit czwarty TFUE uzależniona od spełnienia przesłanki uznania po stronie tej osoby legitymacji procesowej czynnej, która występuje w dwóch sytuacjach. Po pierwsze, skargę taką można wnieść pod warunkiem, że akt dotyczy tej osoby bezpośrednio i indywidualnie. Po drugie, osoba taka może wnieść skargę na akt regulacyjny niewymagający środków wykonawczych, jeżeli dotyczy on jej bezpośrednio (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 59, 91; z dnia 13 marca 2018 r., Industrias Químicas del Vallés/Komisja, C-244/16 P, EU:C:2018:177, pkt 39; a także z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 31).

30 W pkt 85–144 zaskarżonego postanowienia Sąd zbadał, czy wnosząca odwołanie miała legitymację procesową czynną w odniesieniu do pierwszego przypadku, o którym mowa w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, a mianowicie tego, czy sporna decyzja dotyczy jej bezpośrednio i indywidualnie.

31 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że podmioty inne niż adresaci decyzji mogą utrzymywać, iż decyzja ta dotyczy ich indywidualnie, tylko wtedy, gdy ma ona wpływ na ich sytuację ze względu na szczególne dla nich cechy charakterystyczne lub na sytuację faktyczną, która odróżnia je od wszelkich innych osób i w związku z tym indywidualizuje w sposób podobny jak adresata decyzji (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 15 lipca 1963 r., Plaumann/Komisja, 25/62, EU:C:1963:17, s. 223; z dnia 28 stycznia 1986 r., Cofaz i in./Komisja, 169/84, EU:C:1986:42, pkt 22; z dnia 22 listopada 2007 r., Sniace/Komisja, C-260/05 P, EU:C:2007:700, pkt 53; z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 93; a także z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 33).

32 W ramach zarzutów pierwszego i trzeciego wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi zasadniczo, że zbadał, czy zaskarżona decyzja dotyczyła jej indywidualnie, nie w świetle kryterium ochrony praw procesowych zainteresowanej strony w postępowaniu administracyjnym przed Komisją, lecz w świetle kryterium istotnego naruszenia jej pozycji na danym rynku.

33 W tym względzie należy przypomnieć, że w ramach postępowania kontrolnego w sprawie pomocy państwa przewidzianego w art. 108 TFUE należy wyróżnić, po pierwsze, wstępną fazę badania pomocy ustanowioną w ust. 3 tego przepisu, mającą na celu jedynie umożliwienie Komisji sformułowania wstępnej opinii w sprawie częściowej lub całkowitej zgodności danej pomocy, i po drugie, fazę badania, do której odnosi się ust. 2 tego przepisu. Tylko w ramach tej drugiej fazy, która ma umożliwić Komisji uzyskanie kompletnych informacji o całości danych w sprawie, traktat FUE nakłada na Komisję obowiązek wezwania zainteresowanych stron do przedstawienia uwag (wyroki: z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 94 r. ; a także z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 35).

34 Z powyższego wynika, że w sytuacji gdy bez wszczynania formalnego postępowania wyjaśniającego ustanowionego w art. 108 ust. 2 TFUE Komisja stwierdzi w drodze decyzji wydanej na podstawie ust. 3 tego postanowienia, iż pomoc jest zgodna z rynkiem wewnętrznym, podmioty tych gwarancji proceduralnych mogą uzyskać ich poszanowanie tylko wtedy, gdy mają możliwość zakwestionowania tej decyzji przed sądem Unii. Z tych powodów dopuszczalna jest skarga o stwierdzenie nieważności takiej decyzji, wniesiona przez zainteresowaną stronę w rozumieniu art. 108 ust. 2 TFUE, w sytuacji gdy skarżący dąży poprzez jej wniesienie do ochrony swych praw procesowych, które wywodzi z tego postanowienia. Trybunał wyjaśnił, że zainteresowanymi stronami są osoby, przedsiębiorstwa lub stowarzyszenia, których interesy mogłyby zostać naruszone w wyniku przyznania pomocy, to znaczy w szczególności przedsiębiorstwa będące konkurentami beneficjentów tej pomocy oraz organizacje zawodowe (wyroki: z dnia 17 września 2015 r. Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 95, 96; a także z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 36).

35 Jeżeli natomiast skarżący kwestionuje zasadność wydanej na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE lub w wyniku formalnego postępowania wyjaśniającego decyzji w sprawie oceny pomocy, sam fakt, że może on być traktowany jako „zainteresowana strona” w rozumieniu art. 108 ust. 2 TFUE, nie wystarcza do uznania dopuszczalności skargi. Skarżący musi zatem wykazać, że posiada status szczególny, w rozumieniu orzecznictwa przypomnianego w pkt 31 niniejszego wyroku. Dzieje się tak w szczególności w przypadku, gdyby pozycja skarżącego na rozpatrywanym rynku uległa istotnej zmianie wskutek pomocy będącej przedmiotem danej decyzji (wyroki: z dnia 17 września 2015 r. Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 97; a także z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 38).

36 W tym względzie – jak słusznie przypomniał Sąd w pkt 93 zaskarżonego postanowienia – za podmioty, których decyzja Komisji kończąca formalne postępowanie wyjaśniające dotyczy indywidualnie, uznane zostały między innymi, poza przedsiębiorstwem będącym beneficjentem pomocy, przedsiębiorstwa z nim konkurujące, które odegrały aktywną rolę w ramach tego postępowania, o ile ich pozycja na rynku uległa istotnej zmianie wskutek środka pomocowego będącego przedmiotem spornej decyzji (zob. podobnie wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

37 W niniejszym przypadku sporna decyzja została wydana, jak przyznaje również wnosząca odwołanie, po przeprowadzeniu formalnego postępowania wyjaśniającego na podstawie art. 108 ust. 2 TFUE.

38 W tych okolicznościach wbrew temu, co twierdzi wnosząca odwołanie, jej skarga na tę decyzję nie może wchodzić w zakres przypadku rozważanego w pkt 34 niniejszego wyroku. W zakresie, w jakim wnosząca odwołanie opiera swą argumentację na pkt 22 i 23 wyroku z dnia 28 stycznia 1986 r., Cofaz i in./Komisja (169/84, EU:C:1986:42), wystarczy wskazać, że argumenty te należy rozpatrywać łącznie z pkt 25 tego wyroku, który potwierdza, iż sam fakt, że przedsiębiorstwo odgrywało aktywną rolę w ramach formalnego postępowania wyjaśniającego, nie wystarczy, by uznać, że decyzja kończąca to postępowanie dotyczy go indywidualnie.

39 Argumentacja wnoszącej odwołanie, zgodnie z którą formalne postępowanie wyjaśniające prowadzone przez Komisję było dotknięte nieprawidłowościami dlatego, że sporna decyzja opiera się na niepełnym lub błędnie ocenionym stanie faktycznym, czy też argumentacja dotycząca wydania i rzekomo niepełnego charakteru decyzji o wszczęciu postępowania Hahn IV oraz decyzji Hahn I i Hahn II nie jest w stanie podważyć takiego wniosku.

40 Orzecznictwo dotyczące dopuszczalności skargi na decyzję wydaną po przeprowadzeniu formalnego postępowania wyjaśniającego znajduje bowiem zastosowanie bez rozróżnienia pomiędzy poszczególnymi zarzutami, które mogą zostać podniesione na poparcie takiej skargi. Ponadto należy stwierdzić, że pod pretekstem uchybień proceduralnych, które miały jakoby mieć miejsce, wnosząca odwołanie kwestionuje de facto istotę oceny Komisji zawartej w spornej decyzji, mimo że kontradyktoryjna część postępowania przed Sądem dotyczyła dopuszczalności skargi wniesionej na tę decyzję.

41 W tych okolicznościach kwestia, czy formalne postępowanie wyjaśniające, które doprowadziło do wydania spornej decyzji, objęło wszystkie istotne elementy, czy też takie elementy zostały zbadane w ramach innego postępowania, takiego jak w niniejszej sprawie postępowanie Hahn IV, jest jako taka bez znaczenia dla stosowania orzecznictwa przypomnianego w pkt 36 i 38 niniejszego wyroku. Sąd wypowiedział się w tej kwestii tytułem uzupełnienia w pkt 101–110 zaskarżonego postanowienia w odpowiedzi na argumentację przedstawioną przez wnoszącą odwołanie zmierzającą do wykazania, że jej sytuacja powinna zostać zrównana z sytuacją zainteresowanej strony mającą na celu stwierdzenie nieważności decyzji wydanej bez formalnego postępowania wyjaśniającego.

42 W konsekwencji zarzuty pierwszy i trzeci w zakresie, w jakim dotyczą wspomnianych punktów zaskarżonego postanowienia, należy oddalić jako nieistotne dla sprawy.

43 Sąd nie naruszył zatem prawa, uznając w pkt 111 zaskarżonego postanowienia i na potrzeby badania przeprowadzonego w pkt 112 i nast. tego postanowienia w świetle art. 263 akapit czwarty drugi człon zdania TFUE, że sam udział wnoszącej odwołanie w postępowaniu administracyjnym był niewystarczający do wykazania, iż sporna decyzja dotyczy jej indywidualnie w rozumieniu tego postanowienia.

44 Mając na uwadze powyższe rozważania, zarzuty pierwszy i trzeci odwołania należy częściowo odrzucić jako niedopuszczalne, a częściowo oddalić jako bezzasadne.

W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego oczywistego błędu w ocenie i naruszenia art. 263 akapit czwarty trzeci człon zdania TFUE, a także obowiązku uzasadnienia

w zakresie, w jakim Sąd nie uznał spornej decyzji za „akt regulacyjny" w rozumieniu tego postanowienia

Argumenty stron

45 W zarzucie drugim wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi w istocie naruszenie art. 263 akapit czwarty trzeci człon zdania TFUE poprzez stwierdzenie w pkt 146–150 zaskarżonego postanowienia, że sporna decyzja nie stanowi „aktu regulacyjnego" w rozumieniu tego postanowienia i że wnosząca odwołanie nie miała zatem legitymacji procesowej na podstawie tego przepisu.

46 Podnosi ona w szczególności, że kwota 45 mln EUR pochodząca z puli środków pieniężnych kraju związkowego Nadrenia-Palatynat na rzecz spółki FFHG stanowi system pomocy. W tym względzie Sąd nie uwzględnił okoliczności faktycznych pozwalających na stwierdzenie takiej kwalifikacji, a tym samym naruszył prawo, jak również naruszył ciążący na nim obowiązek uzasadnienia, negując istnienie takiego systemu pomocy. W niniejszej sprawie spółka FFHG skorzystała z pomocy otrzymanej w ten sposób na rzecz Ryanaira i w związku z tym przekazała ją tej spółce. W tym względzie Sąd pominął zakres spoczywającego na Komisji obowiązku przeprowadzenia badania. W konsekwencji Sąd nie zbadał również, czy Komisja dochowała ciążącego na niej obowiązku przeprowadzenia analizy, dopuszczając się w ten sposób naruszenia prawa. Ponadto Sąd naruszył prawo, negując istnienie ciążącego na Komisji obowiązku przeprowadzenia badania w związku z przeniesieniem pomocy państwa na Ryanair. W każdym razie zostało wykazane, że pomoc przyznana spółce FFHG została wykorzystana przez tę ostatnią na rzecz Ryanaira w celu pokrycia strat wynikających z umowy zawartej między tymi dwiema stronami w 2005 r. i finansowania infrastruktury przeznaczonej dla Ryanaira.

47 Zdaniem wnoszącej odwołanie wyrok z dnia 6 listopada 2018 r., Scuola Elementare Maria Montessori/Komisja, Komisja/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisja/Ferracci (od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873), ma zastosowanie do finansowania pochodzącego z puli środków pieniężnych kraju związkowego Nadrenia-Palatynat. Z orzecznictwa tego wynika, że wystarczy, iż skarżący udowodni, że dany akt dotyczy go bezpośrednio, i że do niego należy wykazanie w tym względzie, iż akt ten rzeczywiście może naruszać konkurencję na danym rynku. Przesłanki te, jak wynika z przedstawionych przez nią dowodów, zostały w niniejszym przypadku spełnione. Zaskarżone postanowienie narusza zatem prawo, a skargę w pierwszej instancji należało uznać za dopuszczalną.

48 Komisja i kraj związkowy Nadrenia-Palatynat utrzymują, że zarzut drugi należy odrzucić jako oczywiście niedopuszczalny, ponieważ dotyczy on ustaleń o charakterze faktycznym, a w każdym razie stanowi nową argumentację. Zarzut ten jest ponadto pozbawiony znaczenia dla sprawy lub przynajmniej bezzasadny.

Ocena Trybunału

49 Po pierwsze, należy przypomnieć, że na mocy traktatu z Lizbony w art. 263 akapit czwarty TFUE dodano trzeci człon zdania, który uelastycznia przesłanki dopuszczalności skarg o stwierdzenie nieważności wnoszonych przez osoby fizyczne i prawne. Ten człon zdania nie uzależnia bowiem dopuszczalności skarg o stwierdzenie nieważności wnoszonych przez osoby fizyczne i prawne od przesłanki indywidualnego oddziaływania danego aktu i otwiera tę drogę w odniesieniu do „aktów regulacyjnych" niewymagających środków wykonawczych, które dotyczą skarżącego

bezpośrednio (zob. podobnie wyrok z dnia 6 listopada 2018 r., Scuola Elementare Maria Montessori/Komisja, Komisja/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisja/Ferracci, od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

50 Po drugie, z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że decyzja Komisji mająca na celu zatwierdzenie albo zakazanie „programu pomocy" ma zasięg ogólny, a zatem można ją zakwalifikować jako „akt regulacyjny" w rozumieniu art. 263 akapit czwarty trzeci człon zdania TFUE (zob. podobnie wyrok z dnia 6 listopada 2018 r., Scuola Elementare Maria Montessori/Komisja, Komisja/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisja/Ferracci, od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873, pkt 31, 32 i przytoczone tam orzecznictwo).

51 Tymczasem w pkt 150 zaskarżonego postanowienia Sąd stwierdził, że sporne środki nie zostały przyznane na podstawie systemu pomocy i że mają charakter indywidualny, co wnosząca odwołanie kwestionuje ze względu na to, że jeden z trzech środków pomocy będących przedmiotem spornej decyzji, czyli pula środków pieniężnych kraju związkowego Nadrenia-Palatynat, stanowi system pomocy.

52 Należy jednak stwierdzić, że argumentacja wnoszącej odwołanie sprowadza się ostatecznie do zakwestionowania kwalifikacji tego środka dokonanej przez Komisję w świetle kryteriów przewidzianych w art. 1 lit. d) rozporządzenia nr 659/1999 i że w konsekwencji argumentacja ta jest niedopuszczalna na etapie odwołania.

53 W konsekwencji zarzut drugi należy odrzucić jako niedopuszczalny bez potrzeby orzekania w przedmiocie wszystkich argumentów podniesionych przez wnoszącą odwołanie na poparcie tego zarzutu.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu art. 263 akapit czwarty TFUE w zakresie, w jakim Sąd błędnie zastosował materialne przesłanki „drugiej alternatywy" orzecznictwa wynikającego z wyroku z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja (C-33/14 P, EU:C:2015:609)

Argumenty stron

54 W drodze zarzutu czwartego wnosząca odwołanie posiłkowo zarzuca Sądowi błędne zastosowanie, w pkt 111 i nast. zaskarżonego postanowienia, materialnych przesłanek tego, co jak utrzymuje, stanowi „drugą alternatywę" orzecznictwa wynikającego z wyroku z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja (C-33/14 P, EU:C:2015:609), w zakresie, w jakim kwestia, czy rozpatrywane środki w istotny sposób naruszyły pozycję skarżącej na rynku właściwym, stanowi tylko jedno z kryteriów pozwalających na wykazanie, że środki dotyczyły jej indywidualnie. W pkt 114 i nast. zaskarżonego postanowienia Sąd nie zbadał tymczasem, czy w sytuacji, jaka zaistniała w niniejszej sprawie, istnieje sytuacja faktyczna, która odróżnia je od wszelkich innych osób .

55 Komisja i kraj związkowy Nadrenia-Palatynat uważają, że zarzut czwarty należy oddalić jako bezzasadny.

Ocena Trybunału

56 Wystarczy wskazać, że jak wynika w szczególności z pkt 32–43 niniejszego wyroku, Sąd nie naruszył prawa, orzekając w pkt 111 i nast. zaskarżonego postanowienia, że sporna decyzja nie dotyczy wnoszącej odwołanie indywidualnie w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE, ponieważ decyzja ta została wydana po przeprowadzeniu formalnego postępowania wyjaśniającego, w świetle kryterium istotnego naruszenia jej pozycji na rozpatrywanym rynku.

57 Zarzut czwarty należy zatem oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu piątego, dotyczącego naruszenia art. 263 akapit czwarty TFUE, zasad skutecznej ochrony sądowej i równości broni, a także oczywistego błędu w ocenie w zakresie, w jakim Sąd zastosował zbyt surowe kryteria w odniesieniu do dowodu istotnego naruszenia pozycji na danym rynku

Argumenty stron

58 W drodze zarzutu piątego wnosząca odwołanie podnosi, że nawet gdyby należało zastosować kryterium istotnego naruszenia jej pozycji na danym rynku, Sąd powinien był przyznać jej z uwagi na szczególne okoliczności sprawy złagodzenie ciężaru dowodu na okoliczność tego, że kryterium to było spełnione w niniejszej sprawie.

59 W tym względzie utrzymuje wnosząca odwołanie utrzymuje, że Komisja nie uwzględniła wszystkich okoliczności faktycznych i wszystkich mających znaczenie środków. Ze względu na arbitralne przedstawienie sytuacji przez Komisję, a także wynikające stąd braki w zakresie informacji na niekorzyść wnoszącej odwołanie, wnosząca odwołanie nie może być zmuszona, w świetle zasady równości broni i zasady skutecznej ochrony sądowej, do udowodnienia, że rozpatrywane środki w istotny sposób naruszyły jej pozycję na rozpatrywanym rynku.

60 Wnosząca odwołanie uważa, że rozważywszy ten aspekt, przedstawiła dowód istotnego naruszenia jej pozycji na rozpatrywanym rynku w zakresie, w jakim Ryanair otrzymał od spółki FFHG i od kraju związkowego Nadrenia Palatynat kilkaset milionów euro i w jakim środki te wpłynęły w istotny sposób na pozycję wnoszącej odwołanie na rynku zarówno w sektorze europejskiego transportu lotniczego, jak i w jej głównej bazie operacyjnej we Frankfurcie nad Menem.

61 W opinii Komisji i kraju związkowego Nadrenia Palatynat zarzut piąty należy oddalić jako bezzasadny.

Ocena Trybunału

62 Należy zauważyć, że argumentacja wnoszącej odwołanie, zgodnie z którą Sąd powinien był przyznać jej złagodzenie ciężaru dowodu, nie opiera się na żadnej podstawie prawnej.

63 Po pierwsze, w zakresie, w jakim wnosząca odwołanie powołuje się na niepełne i błędne badanie przez Komisję środków analizowanych w niniejszej sprawie, okoliczność ta – przy założeniu, że zostanie ona wykazana – nie może mieć wpływu ani na znaczenie przesłanki, zgodnie z którą

sporna decyzja może w istotny sposób wpłynąć na pozycję rynkową wnoszącej odwołanie, ani na ciężar dowodu wymagany do wykazania legitymacji procesowej czynnej do zaskarżenia decyzji dotyczącej tych środków.

64 Po drugie, w zakresie, w jakim wnosząca odwołanie utrzymuje, że skoro powinna była skorzystać ze złagodzenia ciężaru dowodu na okoliczność istotnego naruszenia jej pozycji na rynku, skutecznie powołała ten dowód, wskazując w tym celu na korzyści, jakie Ryanair uzyskał od spółki FFHG i kraju związkowego Nadrenia Palatynat, wystarczy wskazać, że argument ten opiera się na błędnym założeniu, ponieważ – jak wynika z poprzedniego punktu niniejszego wyroku – wnosząca odwołanie nie miała podstaw, by powoływać się na takie złagodzenie ciężaru dowodu.

65 W konsekwencji zarzut piąty należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu szóstego, opartego na oczywistym błędzie w ocenie w zakresie, w jakim Sąd stwierdził, że środki, o których mowa w spornej decyzji, nie naruszyły w istotny sposób pozycji wnoszącej odwołanie na rozpatrywanym rynku

Argumenty stron

66 W zarzucie szóstym, podniesionym posiłkowo, wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi, po pierwsze, oparcie się na błędnej koncepcji rynku właściwego przy ocenie przesłanki dotyczącej istotnego naruszenia jej pozycji na rynku. Sąd przyjął w tym względzie błędne kryteria w celu przeprowadzenia swojej analizy. Po drugie, Sąd nałożył nadmierne wymogi w zakresie związku przyczynowego. Po trzecie, jej analiza nie uwzględnia faktu, że rynek właściwy znajdował się w fazie rozwoju, i oparła się na błędnych rozważaniach, w szczególności w odniesieniu do otwarcia bazy przedsiębiorstw lotniczego Ryanair w porcie lotniczym Frankfurt nad Menem i bliskości geograficznej tego portu lotniczego z portem lotniczym Frankfurt-Hahn.

67 Co się tyczy przede wszystkim definicji rynku właściwego, kwestionuje ona w szczególności pkt 117 oraz pkt 119 i nast. zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim Sąd błędnie odrzucił w nich definicję przedstawioną przez wnoszącą odwołanie ze względu na to, że nie ma ona znaczenia w dziedzinie pomocy państwa dla celów oceny dopuszczalności skargi na podstawie art. 263 akapit czwarty TFUE.

68 Wnosząca odwołanie podnosi również, że Sąd oparł się w tej części zaskarżonego postanowienia na błędnej definicji rynku właściwego, gdy odrzucił definicję przedstawioną w tym względzie przez wnoszącą odwołanie. Rynkiem właściwym w niniejszym przypadku jest rynek sektora europejskiego transportu lotniczego i w konsekwencji europejska sieć połączeń lotniczych stworzona przez zainteresowanych konkurentów, czyli Ryanair i wnoszącą odwołanie.

69 Następnie wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi, że w szczególności w pkt 118 zaskarżonego postanowienia oddalił on w całości i na podstawie błędnych kryteriów oceny dowody i argumenty, które podniosła w celu wykazania istotnego naruszenia jej pozycji na właściwym rynku, mimo że te elementy i argumenty zostały streszczone w pkt 117 tego postanowienia. Czyniąc to, Sąd odszedł ponadto od wymogów dowodowych dotyczących takiego naruszenia, w szczególności w odniesieniu do związku przyczynowego między rozpatrywanymi środkami a tym naruszeniem, które wynikają z wyroku z dnia 28 stycznia 1986 r., Cofaz i in./Komisja (169/84, EU:C:1986:42).

70 Z tego względu Sąd naruszył również art. 47 karty.

71 Wnosząca odwołanie, wreszcie, podnosi, że wbrew temu, jak Sąd rozstrzygnął w tym względzie, w szczególności w pkt 121 i nast. zaskarżonego postanowienia, przedstawiła ona pewne dowody dotyczące zwłaszcza europejskiego ruchu lotniczego, europejskich sieci przedsiębiorstw lotniczych, nadzwyczajnego rozwoju Ryanaira i wzrostu liczby jego pasażerów, otwarcia bazy Ryanaira w porcie lotniczym Frankfurt nad Menem, jak również bliskości geograficznej tego portu lotniczego względem portu lotniczego Frankfurt-Hahn. Wnosząca odwołanie wykazała zatem, że rozpatrywana pomoc w istotny sposób naruszyła jej pozycję na danym rynku.

72 Wnosząca odwołanie wnioskuje z tego, że gdyby Sąd prawidłowo ocenił te elementy, powinien był potwierdzić dopuszczalność skargi.

73 Komisja uważa, że zarzut szósty odwołania stanowi krytykę suwerennej oceny okoliczności faktycznych i dowodu dokonanej przez Sąd, w związku z czym jest on niedopuszczalny. W każdym razie Komisja uważa, tak jak kraj związkowy Nadrenia Palatynat, że zarzut ten należy oddalić w całości jako bezzasadny.

Ocena Trybunału

74 Na wstępie należy przypomnieć, że Trybunał wielokrotnie orzekał, iż wykazanie przez skarżącego istotnego naruszenia jego pozycji na rynku nie wymaga zajęcia ostatecznego stanowiska w przedmiocie stosunków konkurencyjnych między tym skarżącym a przedsiębiorstwami będącymi beneficjentami pomocy, lecz wymaga jedynie od skarżącego, by wskazał w należyty sposób powody, dla których decyzja Komisji może zaszkodzić jego uzasadnionym interesom poprzez istotny wpływ na jego pozycję na rynku właściwym (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 stycznia 1986 r., Cofaz i in./Komisja, 169/84, EU:C:1986:42, pkt 28; z dnia 22 listopada 2007 r., Hiszpania/Lenzing, C-525/04 P, EU:C:2007:698, pkt 41; a także z dnia 22 listopada 2007 r., Sniace/Komisja, C-260/05 P, EU:C:2007:700, pkt 60; z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 57).

75 Z orzecznictwa Trybunału wynika zatem, że istotne naruszenie pozycji konkurencyjnej wnoszącej odwołanie na właściwym rynku nie jest rezultatem przeprowadzenia pogłębionej analizy różnych stosunków konkurencyjnych na tym rynku, umożliwiającej precyzyjne ustalenie zakresu naruszenia jego pozycji konkurencyjnej, ale co do zasady wynika ze stwierdzenia prima facie, że przyznanie środka przewidzianego w decyzji Komisji skutkuje istotnym naruszeniem tej pozycji (zob. podobnie wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 58).

76 Wynika stąd, że przesłanka ta może zostać spełniona, jeżeli skarżący przedstawi dowody pozwalające wykazać, że rozpatrywany środek może w istotny sposób naruszyć jego pozycję na właściwym rynku (wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).

77 W tym względzie Trybunał orzekł w pkt 63 i 64 wyroku z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja (C-453/19 P, EU:C:2021:608), i wbrew temu, co stwierdził Sąd w pkt 116 zaskarżonego postanowienia, że prima facie stwierdzenie, zgodnie z którym przyznanie środka, o którym mowa w decyzji Komisji, prowadzi do istotnego naruszenia pozycji konkurencyjnej strony skarżącej, nie wymaga, aby skarżący określił dany rynek lub rynki, dostarczając informacji dotyczących ich rozmiaru i struktury, a także konkurentów obecnych na tych rynkach.

78 Natomiast, jak Sąd słusznie przypomniał w pkt 112 zaskarżonego postanowienia, sama okoliczność, w pierwszej kolejności, że akt, którego stwierdzenia nieważności żąda ten skarżący, jest w stanie wywrzeć pewien wpływ na stosunki konkurencji panujące na danym rynku i że znajduje się on w jakimkolwiek stosunku konkurencji wobec beneficjenta tego aktu, nie może być wystarczająca do stwierdzenia, iż wspomniany akt może dotyczyć go indywidualnie. Innymi słowy, przedsiębiorstwo nie może ograniczyć się do powołania się na okoliczność, że jest konkurentem przedsiębiorstwa będącego beneficjentem środka, o którego stwierdzenie nieważności wniesiono (zob. podobnie wyroki: z dnia 22 grudnia 2008 r., British Aggregates/Komisja, C-487/06 P, EU:C:2008:757, pkt 47, 48; a także z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 99, 100).

79 W drugiej kolejności, jak Sąd słusznie stwierdził w pkt 115 zaskarżonego postanowienia, wykazanie istotnego naruszenia pozycji danego konkurenta na rynku nie może być więc ograniczone do niektórych dowodów wskazujących na spadek wyników handlowych lub finansowych strony skarżącej, takich jak znaczący spadek obrotów, znaczne straty finansowe lub istotne zmniejszenie udziałów w rynku w następstwie przyznania omawianej pomocy. Przyznanie pomocy państwa może naruszać sytuację konkurencyjną danego podmiotu gospodarczego również w inny sposób, w szczególności powodując utratę zysku lub rozwój mniej korzystny niż ten, który miałby miejsce w przypadku braku takiej pomocy (wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Deutsche Lufthansa/Komisja, C-453/19 P, EU:C:2021:608, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

80 W niniejszym przypadku przede wszystkim w zakresie, w jakim w zarzucie szóstym wnosząca odwołanie w istocie zarzuca Sądowi, że w celu zbadania istotnego naruszenia jej pozycji na rozpatrywanym rynku określił ten rynek w błędny sposób, nie uznając, iż chodzi o sektor europejskiego transportu lotniczego, na który składa się europejska sieć połączeń lotniczych obsługiwanych przez różne przedsiębiorstwa lotnicze działające w tym sektorze, to znaczy w szczególności przez Ryanair i przez wnoszącą odwołanie, należy stwierdzić, że argument ten opiera się na częściowej lekturze zaskarżonego postanowienia i nie można go uwzględnić. Z pkt 130 tego postanowienia wynika bowiem, że Sąd wziął pod uwagę ten rynek, tak jak określiła go sama wnosząca odwołanie w pierwszej instancji.

81 Następnie Sąd orzekł w pkt 131 zaskarżonego postanowienia, że nawet przy założeniu, iż rynek właściwy w niniejszej sprawie może zostać określony w ten sposób, nie można jednak uznać, że w istotny sposób naruszona została pozycja wnoszącej odwołanie na tym rynku, ani w świetle okoliczności, że Ryanair obsługuje połączenia lotnicze z Frankfurtu nad Menem, ani z punktu widzenia innych dowodów przedstawionych przez wnoszącą odwołanie.

82 W ramach swojej niezależnej oceny okoliczności faktycznych, której nie można podważyć na etapie odwołania, z wyjątkiem przypadku przeinaczenia okoliczności faktycznych, którego wnosząca odwołanie nie podnosi w tej sprawie, Sąd stwierdził w pkt 141 tego postanowienia, że wnosząca odwołanie nie wykazała znacznego spadku swych obrotów, znacznych strat finansowych lub istotnego zmniejszenia jej udziałów w rynku właściwym w następstwie przyjęcia środków na rzecz portu lotniczego Frankfurt-Hahn, nawet gdyby środki te zostały przekazane na rzecz Ryanaira. Sąd dodał, że wnosząca odwołanie nie wykazała również utraty zysku lub mniej korzystnego rozwoju niż rozwój obserwowany przy braku tych środków.

83 Wreszcie, należy oddalić argument wnoszącej odwołanie oparty na okoliczności, że Sąd w pkt 117 i nast. zaskarżonego postanowienia oddalił w całości i na podstawie błędnych kryteriów oceny dowody i argumenty przedstawione przez wnoszącą odwołanie w celu wykazania istotnego naruszenia jej pozycji na danym rynku, podczas gdy dowody te świadczą o takim naruszeniu.

84 Po streszczeniu w pkt 117 zaskarżonego postanowienia ośmiu argumentów i dowodów przedstawionych przez wnoszącą odwołanie Sąd uznał bowiem, po pierwsze, w pkt 118 tego postanowienia, że większość argumentów wnoszącej odwołanie ograniczała się do wskazania ogólnej presji konkurencyjnej wywieranej przez tanich przedsiębiorstw lotniczych na tradycyjne linie lotnicze. Tymczasem, jak przypomniano w pkt 78 niniejszego wyroku, z utrwalonego orzecznictwa wynika, że takie stwierdzenie nie pozwala wykazać, iż sporna decyzja wpłynęła w istotny sposób na wnoszącą odwołanie. Po drugie, należy zauważyć, że Sąd zbadał te argumenty w ramach swobodnej oceny okoliczności faktycznych, która doprowadziła go do wniosku zawartego w pkt 141 zaskarżonego postanowienia, w związku z czym argumenty wnoszącej odwołanie należy uznać za niedopuszczalne z tych samych względów, które zostały przedstawione w pkt 82 niniejszego wyroku.

85 Z powyższego wynika, że argument dotyczący naruszenia art. 47 karty również należy oddalić.

86 W tych okolicznościach wnosząca odwołanie nie wykazała, że Sąd naruszył prawo, stwierdzając w szczególności w pkt 144 zaskarżonego postanowienia, iż wnosząca odwołanie nie udowodniła w sposób wymagany prawem, że środki, o których mowa w spornej decyzji, dotyczyły jej indywidualnie, wobec czego jej skargi o stwierdzenie nieważności nie można uznać za dopuszczalną na podstawie art. 263 akapit czwarty drugi człon zdania TFUE.

87 W konsekwencji zarzut szósty odwołania należy częściowo odrzucić jako niedopuszczalny, a częściowo oddalić jako bezzasadny.

88 Ponieważ nie można uwzględnić żadnego z zarzutów podniesionych przez wnoszącą odwołanie na jego poparcie, odwołanie to należy w całości oddalić.

W przedmiocie kosztów

89 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach.

90 Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ wnosząca odwołanie przegrała sprawę, a Komisja oraz kraj związkowy Nadrenia-Palatynat wniosły o obciążenie jej kosztami postępowania, należy obciążyć ją ogółem kosztów niniejszego odwołania.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołanie zostaje oddalone.

2) Deutsche Lufthansa AG pokrywa, poza własnymi kosztami, koszty poniesione przez Komisję Europejską i kraj związkowy Nadrenia-Palatynat.

Podpisy